SAMOSPRÁVA OBCE MOSTOVÁ

PRÍPRAVA OBYVATEĽSTVA NA SEBAOCHRANU A VZÁJOMNÚ POMOC

na tému :

AKO SA ZACHOVAŤ V PRÍPADE OHROZENIA ÚNIKOM NEBEZPEČNÝCH LÁTOK ?

OBSAH :

1. Úvod
2. Aké mimoriadne udalosti nás môžu ohroziť ?
3. Činnosť v oblasti ohrozenej únikom nebezpečných látok
   3.1.V prípade úniku nebezpečnej chemickej látky
   3.2.V prípade úniku nebezpečnej biologickej látky
   3.3.V prípade úniku nebezpečnej rádioaktívnej látky
4. Činnosť pri nutnosti urýchleného opustenia ohrozeného priestoru
5. Ako sa správať pri dopravnej nehode vozidla prepravujúceho NL
6. Evakuácia z oblasti ohrozenia pri dopravnej nehode – graficky
7. Postup v prípade výhražných anonymných telefonátov
8. Postup v prípade útoku teroristov
9. Postup manipulácie s podozrivou zásielkou
10. Ako sa správať pri evakuácii ?
11. Ako sa správať pri ukrytí ?
12. Improvizovaná ochrana dýchacích ciest a povrchu tela
13. Hygienická očista a dekontaminácia
14. Ochrana potravín a vody

1. ÚVOD

V priebehu života sa stretávame s rôznymi mimoriadnymi udalosťami. Predpokladom ich úspešného zvládnutia je pripravenosť každého z nás. Cieľom vedenia našej obce je medzi inými poskytnúť Vám informácie o tom, ako reagovať na vznik mimoriadnej udalosti, čo robiť a ako postupovať, keď je ohrozený život, zdravie alebo majetok hlavne pri ohrození únikom nebezpečných látok.

2. Aké mimoriadne udalosti nás môžu ohroziť?

• Živelné pohromy :

povodne a záplavy, krupobitia, víchrice, zosuvy pôdy, snehové kalamity a lavíny, námrazy, zemetrasenia

• Havárie :

požiare, výbuchy, úniky nebezpečných látok s následným kontaminovaním územia, poškodenia rôznych sietí, diaľkovodov

• Katastrofy :

veľké letecké, železničné, lodné a cestné nehody spojené s požiarmi, prípadne s únikom nebezpečných látok, havárie jadrových zariadení, porušenie vodných stavieb

• Teroristické útoky :

napadnutie objektov sústreďujúcich väčšie množstvo osôb s cieľom spôsobiť strach, paniku, straty na životoch, zdraví, majetku; použité môžu byť konvenčné zbrane obsahujúce chemické, biologické a rádioaktívne látky

3.ČINNOSŤ V OBLASTI OHROZENEJ ÚNIKOM NEBEZPEČNÝCH LÁTOK

Nebezpečné látky sú prírodné alebo syntetické látky, ktoré svojimi chemickými, fyzikálnymi, toxikologickými alebo biologickými vlastnosťami samostatne alebo v kombinácii môžu spôsobiť ohrozenie života, zdravia alebo majetku. Všeobecne pod nebezpečnými látkami rozumieme chemické, rádioaktívne alebo biologické látky.

Únik nebezpečných látok môže byť spôsobený deštrukciou stacionárneho zdroja nebezpečnej látky (výrobné zariadenie, sklad, zariadenie využívajúce NL ako médium napr. chladiarenské zariadenie) alebo z mobilného zdroja pri preprave nebezpečnej látky (autá alebo železničné vagóny určené na prepravu NL).

Ohrozenie nebezpečnými látkami môže byť spôsobené aj **teroristickým útokom.**

3.1.V PRÍPADE ÚNIKU NEBEZPEČNEJ CHEMICKEJ LÁTKY
(alebo pri použití chemických zbraní)

Nebezpečné chemické látky spôsobujú poškodenie centrálneho nervového systému, dýchacích orgánov, zažívacieho traktu, poškodenie kože, alebo narušujú metabolizmus postihnutého. V prípade havárie spojenej s únikom nebezpečných chemických látok tieto pôsobia na okolie väčšinou v podobe plynu alebo výparov. V prípade teroristického útoku môžu byť použité vo forme aerosólov alebo plynu, prípadne môžu byť použité na kontaminovanie vodných zdrojov.

Keď zaznie varovný signál sirény pri pobyte v budove treba:

- postupovať podľa všeobecných zásad činnosti pri ohrození
- zostať vo vnútri, prípadne sa ukryť v úkryte (ak je dostupný),
- vytvoriť si izolovaný uzavretý priestor - uzavrieť a utesniť okná, dvere, vetráky, odstaviť klimatizáciu,
- pripraviť si improvizovanú ochranu dýchacích ciest, očí a odkrytých častí tela,
- pripraviť si evakuačnú batožinu,
- budovu opustiť len na pokyn.

Keď zaznie varovný signál sirény pri pobyte mimo budovu treba:

- zachovať rozvahu, zorientovať sa podľa situácie a rozhodnúť sa pre opustenie ohrozeného priestoru
- rozhodnutie osoby je závislé od smeru vetra šíriaceho nebezpečnú látku zo zdroja úniku a jej polohy; ak sa nachádza v smere vetra a je v časovej tiesni, okamžite musí vyhľadať ukrytie v budovách a postupovať ako pri pobyte v budove.

3.2.V PRÍPADE ÚNIKU NEBEZPEČNEJ BIOLOGICKEJ LÁTKY
(alebo pri použití biologických zbraní)

Biologické nebezpečné látky môžu byť použité vo forme aerosólu (baktérie, vírusy) vytvoreného v ovzduší alebo uzatvorenom priestore priamo alebo prostredníctvom vetracích zariadení, vypustením infikovaného hmyzu (vši, blchy, muchy a pod.), infikovaním vodných zdrojov, potravín, alebo krmovín. Postihnutý použitie biologických prostriedkov spravidla nezistí ihneď po ich použití. Pri podozrení ich použitia sa výskyt zisťuje odberom vzoriek a následnou mikrobiologickou analýzou.

Pri podozrení z úniku alebo pri úniku biologickej látky resp. pri použití biologických zbraní je potrebné:

- postupovať podľa všeobecných zásad **činnosti** pri ohrození a tiež zásad ako pri úniku nebezpečnej chemickej látky.

Zvlášť treba:

- dôsledne dodržiavať karanténne hygienické, protiepidemické a protiepizootické opatrenia,
- pravidelne kontrolovať telesnú teplotu,
- hlásiť podozrenie z ochorenia, alebo zvýšený výskyt ochorení osôb a zvierat orgánom obce alebo spádovému zdravotníckemu zariadeniu, prípadne orgánom civilnej ochrany,
- obmedzovať pohyb mimo budovu a budovu opúšťať iba na nevyhnutný čas (napríklad nákup základných životných potrieb),
- priebežne uskutočňovať v rámci svojich možností dezinfekciu vo svojich bytoch a v domoch.

Pri vyhlásení karantény platí zákaz zhromažďovania osôb a zákaz voľného pohybu mimo uzatvorených priestorov bez nasadených ochranných prostriedkov.

3. 3. V PRÍPADE ÚNIKU RÁDIOAKTÍVNEJ LÁTKY
(alebo pri použití jadrových zbraní)

Pri podozrení z úniku, pri úniku rádioaktívnej látky alebo použití jadrových zbraní postupujte tak, ako pri úniku nebezpečnej chemickej látky.

Zvlášť je potrebné:

- Čo najskôr sa ukryť v uzavretej miestnosti (najlepšie v pivničných priestoroch),
- pokiaľ človek mohol prísť do styku s rádioaktívnymi látkami v čase, než sa stačil ukryť, potom:
  - pred vstupom do budovy odložiť kontaminovaný vrchný odev a obuv do neprievzdušného obalu a nepoužívať ich,
  - dôkladne si umyť ruky, tvár a vlasy, vypláchnuť si oči, ústa, vyčistiť si nos a uši,
  - ak je to možné, osprchovať sa a vymeniť si bielizeň,
- jódové prípravky užiť po obdržaní varovného signálu o vzniku radiačnej havárie atómovej elektrárne.(ohrozené obyvateľstvo v 21 km zóne od atómovej elektrárne). Dávkovanie a spôsob použitia je uvedený v návode na krabičke alebo v informačnom letáčiku),
- zabezpečiť svoje potraviny a zásoby vody pred možnou kontamináciou uložením do obalov, chladničky, mrazničky alebo komory. Nepoužívať nechránené potraviny, ovocie a zeleninu,
- **postarať sa o hospodárske zvieratá**
  - zatvoriť ich a dať im zásobu krmovín a vody na dva dni,
  - zásoby krmiva a vody zabezpečiť pred kontamináciou prekrytím plachtou alebo fóliou z plastu a pod.

4.ČINNOSŤ PRI NUTNOSTI URÝCHLENÉHO OPUSTENIA OHROZENÉHO PRIESTORU

V prípade, ak musíte rýchlo opustiť priestor ohrozenia, alebo sa nachádzate v uzatvorených priestoroch, vykonajte nasledovné opatrenia:

- Uzatvorte prívod plynu, vody a elektriny.
- Pripravte si a vezmite so sebou najnutnejšie veci (doklady, cenné veci malých rozmerov, lieky a pod.).
- Uzamknite byt.
- Presvedčte sa , či vaši susedia vedia o vzniknutej situácii.
- V prípade, ak sa vo vašom okolí nachádzajú deti bez dozoru, starí alebo nevládni ľudia – pomôžte im.
- Sledujte rozhlas, televíziu, miestny rozhlas atď., kde sa dozviete informácie o možnom ohrození.
- Dodržujte pokyny osôb a príslušných orgánov, ktoré zabezpečujú evakuáciu.
- Použite prostriedky improvizovanej ochrany dýchacích ciest a povrchu tela.
- Priestor opúšťajte najkratšou cestou, podľa možností **kolmo na smer vetra**.
- Vždy zachovávajte rozvahu!

5. AKO SA SPRÁVAŤ PRI DOPRAVNEJ NEHODE VOZIDLA PREPRAVUJÚCEHO NEBEZPEČNÚ LÁTKU

VŽDY PLATÍ !!!

- **ochranná maska a akákoľvek náhrada, slúži iba na únik z ohrozeného priestoru.**
- **nebezpečná látka sa pri úniku šíri v smere vetra.**
- **únik z ohrozeného priestoru voľte kolmo na smer vetra.**

Ak ste účastníkom dopravnej nehody, pri ktorej došlo k úniku nebezpečnej látky

- **odstavte vozidlo, podľa možností mimo dosah pôsobenia nebezpečnej látky tak, aby zostala zachovaná priepustnosť komunikácie pre príchod záchranných zložiek,**
- **ak ste sa neočakávane ocitli v dosahu pôsobenia nebezpečnej látky, zastavte motor vozidla a urýchlene opustite kontaminovaný priestor, chráňte si dýchacie cesty vreckovkou,**
- **bez ohrozenia vlastného života zistite, čo sa stalo, v žiadnom prípade sa nepribližujte k havarovanému dopravnému prostriedku,**
- **oznámte nehodu hasičskej a záchrannej službe, zdravotnej záchrannej službe alebo polícii,**
- **nedotýkajte sa nebezpečnej látky ani predmetov, ktoré by mohli byť ňou kontaminované,**
- **po príchode záchranných zložiek sa riaďte pokynmi veliteľa zásahu alebo polície.**

6. EVAKUÁCIA
Z OBLASTI OHROZENIA PRI DOPRAVNEJ NEHODE VOZIDLA PREPRAVUJÚCEHO NEBEZPEČNÚ LÁTKU

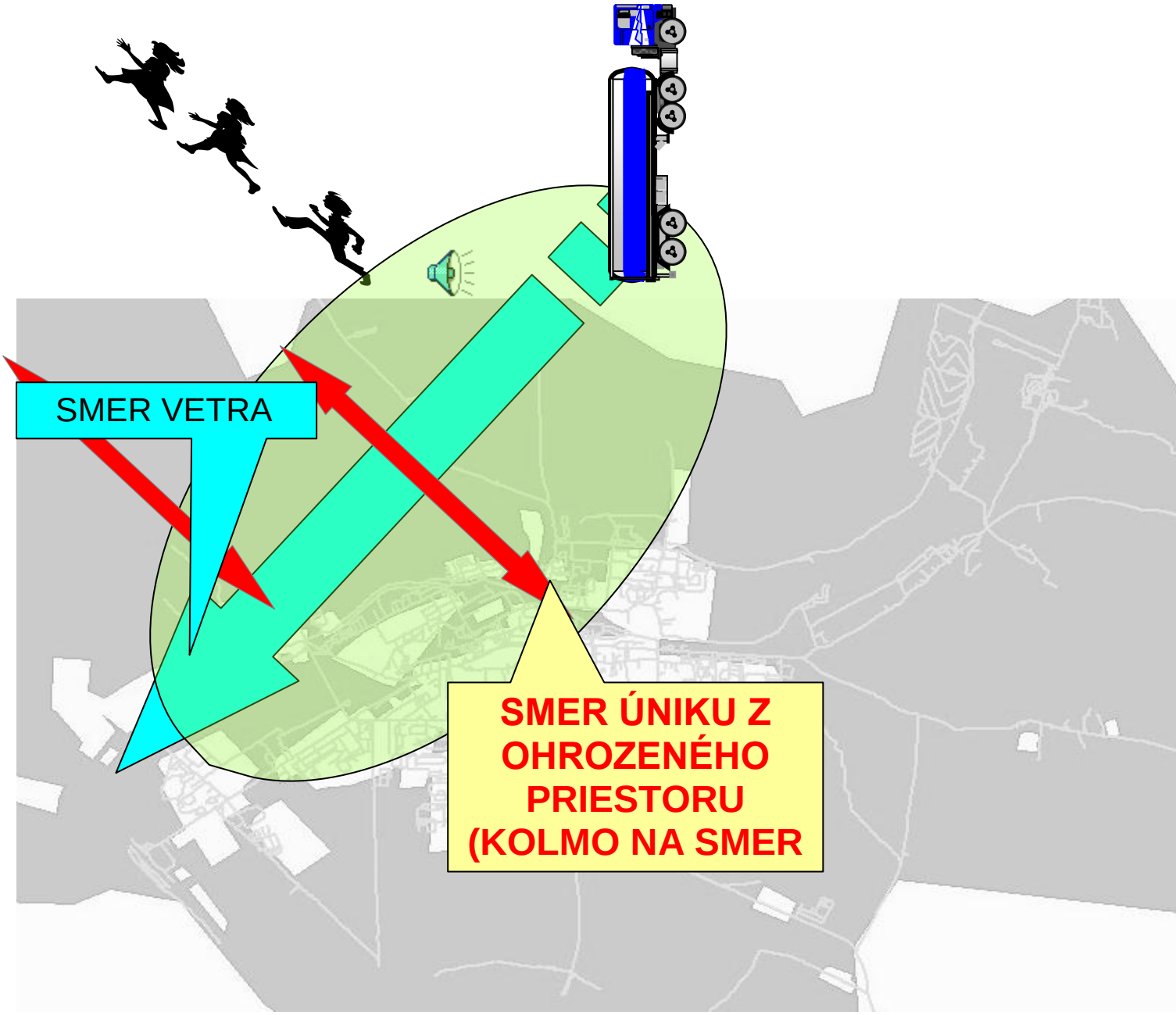

7.Postup v prípade výhražných anonymných telefonátov

Výhražné anonymné telefonáty najčastejšie oznamujú uloženie bomby. Zamerané sú na vyvolanie strachu a paniky v objektoch s väčším sústredením osôb. Telefonát takéhoto charakteru môže preniknúť z iných dôvodov aj na niektorého zamestnanca obecného úradu, školy a pod.. Aj keď väčšinou ide o planý poplach, treba počítať s tým, že anonymná vyhrážka môže byť uskutočnená. Pre posudzovanie vážnosti situácie a pre voľbu opatrení je dôležité správne chovanie pri prijatí oznámenia vyhrážky bombovým útokom.

V priebehu telefonického hovoru je dôležité:

- **pozorne počúvať**
- **volaného neprerušovať**
- **okamžite písať poznámky**
- **získať čo najviac informácií**
- **predlžovať hovor kladením otázok**
- **zaznamenať údaje o volajúcom (napr. pohlavie, dialekt, prízvuk, spôsob hovoru, odhad veku, zvuky v pozadí**)

Ako ďalej konať:

1. **ohlásiť udalosť na linku tiesňového volania 112, na 158 a 150**
2. **oznámiť udalosť starostovi obce**
3. **po vydaní príkazu o opustení budovy je nutné dodržať tieto zásady:**
    - **všetky osobné veci vziať so sebou,**
    - **obvykle otvorené skrine, zásuvky, písacie stoly nezamykať,**
    - **všetky schránky obvykle zamknuté (pokladne, trezory) zamknúť,**
    - **vypnúť počítače a všetky elektrické spotrebiče,**
    - **otvoriť všetky okná a dvere, ak je to možné,**
4. **budovu opustiť po určených trasách,**
5. **zhromaždiť sa na určenom mieste, kde čakať na ukončenie poplachu,**
6. **v ďalšom sa riadiť pokynmi príslušných orgánov**

8. Postup v prípade útoku teroristov:

- zachovajte pokoj a rozvahu, nešírte paniku,

- chráňte dýchacie cesty vlhkou tkaninou, opustite urýchlene ohrozený priestor a ukryte sa vo vhodnej budove,

- sledujte informácie v médiách (televízia, rádio a obecný rozhlas),

- plňte pokyny vydané oprávnenými osobami,

- vyhotovte si prostriedky improvizovanej ochrany dýchacích ciest a povrchu tela:

- ***ochranné rúško – z vreckovky, viacerých vrstiev gázy, uteráku,***
- ***plášť do dažďa,***
- ***gumené čižmy,***
- ***rukavice (igelitové vrecká),***
- ***rôzne kombinézy z impregnovaných materiálov,***

- utesnite okná, dvere a iné vetracie otvory,

- zbytočne netelefonujte, len v súrnom prípade, aby sa nezaťažovali telefónne linky,

- poskytnite pomoc susedom a spolupracovníkom (deťom, tehotným ženám, starším, bezvládnym osobám),

- odstráňte z verejnej komunikácie osobné vozidlo, ktoré môže tvoriť prekážku záchranným jednotkám,

- sledujte priebežne zdravotný stav rodinných príslušníkov.

Teroristická akcia (použitie strelných zbraní)

- pokiaľ ste mimo budovu, okamžite opustite ohrozené miesto,
- ak sa nachádzate v budove, nezdržujte sa v blízkosti okien,
- ukryte sa za vhodný kus nábytku,
- striktne dodržujte pokyny vydávané bezpečnostnými zložkami,
- nepoužívajte pevné telefónne linky,
- zachovajte pokoj a rozvahu.

9. Postup manipulácie s podozrivou zásielkou

- **Netriasť so zásielkou, neotvárať a nevyberať obsah.**
- **Vložiť zásielku do plastového vrecka alebo iného vhodného uzatvárateľného obalu, prípadne zakryť.**
- **Pri vysypaní obsahu tento neutierať (nevíriť), ale okamžite zakryť fóliou, papierom, smetným košom ap. a už neodkrývať.**
- **Ak sa prášok dostal na odev, tento vyzliecť a ďalej s ním manipulovať podobne ako s podozrivou zásielkou.**
- **Upozorniť nadriadeného o udalosti a nahlásiť ju na tiesňovú linku 112, 158, 150.**
- **Opustiť miestnosť, vypnúť ventiláciu, uzatvoriť okná a dvere, zabrániť vstupu do miestnosti iným osobám.**
- **Označiť miestnosť oznamom POZOR, PODOZRIVÁ ZÁSIELKA ! NEVSTUPOVAŤ !**
- **Umyť si ruky mydlom a vlažnou vodou, pri kontaminácii odevu odporúčame osprchovať sa od hlavy nadol.**
- **Vypracovať zoznam osôb, ktoré prišli do styku so zásielkou, prípadne boli v rovnakej miestnosti a tento odovzdať veliteľovi zásahu.**
- **Po príchode zasahujúcich jednotiek správať sa podľa pokynov veliteľa zásahu.**

Identifikačné znaky podozrivej zásielky

- **Veľa známok na obálke.**
- **Neznámy odosielateľ.**
- **Nesprávne napísaná adresa, nesprávne tituly a oslovenie adresáta.**
- **Uvedené tituly, ale žiadne meno a priezvisko.**
- **Gramatické chyby, neuvedená spiatočná adresa.**
- **Olejové alebo farebné škvrny, podozrivý zápach.**
- **Vyššia hmotnosť listu.**
- **Tvarovo nesúmerná alebo nerovná obálka, vyčnievajúce drôty alebo kovové fólie.**
- **Veľa zabezpečovacieho materiálu, ako lepiace pásky, nálepky ap.**
- **Veľa nápisov a označení, farebne a tvarovo pútavých nálepiek s textom alebo obrázkami.**
- **Označenie na obálke ako „dôverné", „do vlastných rúk" alebo „osobné".**
- **Odlišné miesto odoslania na spätnej adrese od miesta odoslania na pošte.**

Podozrivé materiály a zásielky sa vo väčšine prípadov vyznačujú kombináciou viacerých identifikačných znakov.

10. AKO SA SPRÁVAŤ PRI EVAKUÁCII ?

V prípade, ak musíte rýchlo opustiť priestor ohrozenia alebo sa nachádzate v uzatvorených priestoroch, vykonajte nasledovné opatrenia:

- **uzatvorte prívod plynu, vody a elektriny,**
- **pripravte si a vezmite so sebou najnutnejšie veci (doklady, cenné veci malých rozmerov, lieky a pod.), uzamknite byt,**
- **presvedčte sa, či vaši susedia vedia o vzniknutej situácii,**
- **v prípade, ak sa vo vašom okolí nachádzajú deti bez dozoru, starí alebo nevládni ľudia – pomôžte im,**
- **dodržujte pokyny osôb a príslušných orgánov, ktoré zabezpečujú evakuáciu,**
- **použite prostriedky improvizovanej ochrany dýchacích ciest a povrchu tela,**
- **priestor opúšťajte najkratšou cestou, podľa možností kolmo na smer vetra,**
- **vždy zachovávajte rozvahu!**

EVAKUAČNÁ BATOŽINA

- **osobné doklady, dôležité dokumenty, peniaze, cennosti malých rozmerov,**
- **osobné lieky, vitamíny a nevyhnutné zdravotnícke potreby,**
- **základné trvanlivé potraviny a nápoje v nepriepustných obaloch na 2-3 dni,**
- **predmety osobnej hygieny a dennej potreby,**
- **náhradná bielizeň, odev, obuv, nepremokavý plášť,**
- **prikrývka, spací vak,**
- **vrecková lampa, sviečka a zápalky,**
- **ďalšie nevyhnutné osobné veci podľa potreby a uváženia (mobilný telefón),**
- **pre deti nezabudnite pribaliť hračku.**

Odporúčaná hmotnosť evakuačnej batožiny:
do 15 kg pre deti a do 25 kg pre dospelých , príručná batožina 5 kg

11. AKO SA SPRÁVAŤ PRI UKRYTÍ ?

ÚKRYTOVÁ BATOŽINA

- obdobne ako evakuačná -

Odporúčaná hmotnosť úkrytovej batožiny:
do 10 kg pre deti a do 15 kg pre dospelých

Zoznam vecí, ktoré je zakázané brať do úkrytu:

- **zbrane všetkého druhu,**
- **alkohol a iné návykové látky,**
- **zapáchajúce a ľahko zápalné látky,**
- **objemné predmety, kočíky, periny ap.,**
- **domáce zvieratá, psy, mačky a iné,**
- **zapaľovače, cigarety, ponorné variče,**
- **jedlá podliehajúce rýchlemu znehodnoteniu.**

AKO SA SPRÁVAŤ V ÚKRYTE

- **správajte sa zodpovedne a riaďte sa úkrytovým poriadkom, dbajte na pokyny obsluhy úkrytu,**
- **neplytvajte vodou a potravinami,**
- **udržujte čistotu a poriadok,**
- **chovajte sa pokojne, vzájomne si pomáhajte,**
- **nefajčite, nepoužívajte otvorený oheň a elektrické spotrebiče.**

12. IMPROVIZOVANÁ OCHRANA DÝCHACÍCH CIEST A POVRCHU TELA

Improvizované prostriedky individuálnej ochrany sú určené na ochranu dýchacích ciest a očí, ak neboli vydané ochranné masky a prostriedky na ochranu povrchu tela.

Improvizované prostriedky individuálnej ochrany sa používajú najmä pri:

- **presune osôb do úkrytov,**
- **úniku z priestoru zamoreného nebezpečnou látkou,**
- **prekonávaní zamoreného priestoru,**
- **evakuácii obyvateľstva.**

OCHRANA HLAVY

Odporúča sa použiť čiapky, šatky, šály, cez ktoré je vhodné natiahnuť kapucňu, prípadne nasadiť ochrannú prilbu (najlepšie cyklistickú, pracovnú, lyžiarsku a podobne). Najvhodnejším spôsobom ochrany úst a nosa je prekrytie týchto častí kusom flanelovej tkaniny alebo froté uterákom mierne navlhčeným vo vode, vodnom roztoku sódy alebo kyseliny citrónovej. Oči chránime okuliarmi uzavretého typu (potápačské, plavecké, lyžiarske a podobne). Vetracie prieduchy na okuliaroch prelepíme lepiacou páskou.

OCHRANA TRUPU

Všeobecne platí zásada, že každý druh odevu poskytuje určitú mieru ochrany, pričom väčší počet vrstiev zvyšuje koeficient ochrany. Na ochranu môžete použiť dlhé zimné kabáty, bundy, nohavice, kombinézy, šuštiakové športové súpravy. Použité ochranné odevy je nutné dostatočne utesniť na krku, rukávoch a nohaviciach. Netesnené zapínanie a rôzne nežiadúce trhliny v odeve je nutné prelepiť lepiacou páskou. Ku všetkým ochranným odevom je vhodné použiť nepremokavý plášť (napr. plášť do dažďa) alebo plachtu prehodenú cez hlavu.

OCHRANA RÚK A NÔH

Veľmi dobrým ochranným prostriedkom rúk sú gumené rukavice. Pre ochranu nôh sú najvhodnejšie gumené a kožené čižmy, kožené vysoké topánky. Pri použití nízkych topánok je vhodné zhotoviť si návleky z igelitových vrecúšok alebo tašiek.

Pri použití improvizovanej ochrany je potrebné dodržiavať nasledujúce zásady:

- **celý povrch tela musí byť zakrytý,**
- **všetky ochranné prostriedky je nutné čo najlepšie utesniť,**
- **na dosiahnutie vyšších ochranných účinkov kombinujte viac ochranných prostriedkov alebo použite odev v niekoľkých vrstvách.**

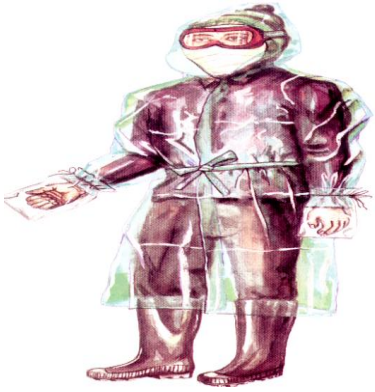

13. Hygienická očista a dekontaminácia.

Hygienická očista osôb je zameraná na obmedzenie pôsobenia alebo odstránenie nebezpečných látok z povrchu ich tela a člení sa na :

Čiastočnú - zabezpečí obmedzenie pôsobenia
• nebezpečných látok na čo najmenšiu možnú mieru, vykonáva sa ihneď po kontaminácii dostupnými prostriedkami,

Úplnú – zabezpečí odstránenie
• nebezpečných látok z povrchu tela, vykonáva sa v čo najkratšom čase po opustení kontaminovaného priestoru k tomu určenými zasahujúcimi jednotkami alebo v iných vhodných priestoroch (hygienické zariadenia, príp. zdravotnícke).

Postup pri hygienickej očiste svojpomocou

• základným prvkom očisty je pokiaľ možno vymeniť kontaminovaný odev za čistý,príp. aspoň vrchné vrstvy odevu, ktoré sú najviac kontaminované,
• dôkladne sa osprchovať, použiť mydlo, šampón s dôrazom na vlasy, uši , oči, riadne vypláchnuť ústa,
• v prípade nedostatku vody (vždy použiť nekontaminovanú vodu) je možné, použiť navlhčenú látku a otierať nezakryté časti tela,
• v prípade kontaminovanej vody otierať nezakryté časti tela suchou nekontaminovanou látkou, tampónom a pod.

Dekontaminácia terénu, budov a materiálu

Dekontamináciu terénu, budov a materiálu podľa druhu a charakteru nebezpečnej látky **rozdeľujeme na:**

• Špeciálnu očistu –odstránenie chemických nebezpečných látok z povrchu objektu,
• Dezaktiváciu – odstránenie rádioaktívnych nebezpečných látok z povrchu objektu na bezpečnú úroveň z hľadiska radiačnej ochrany,
• Dezinfekciu – ničenie choroboplodných zárodkov (biolog. neb. látok),
• Dezinsekciu – ničenie článkonožcov ako prenášačov choroboplodných zárodkov,
• Deratizáciu – ničenie hlodavcov ako prenášačov chorobplod. zárodkov.

Dekontamináciu vykonávajú záchranné zložky, špecializované firmy, obce ak majú vhodnú techniku ale môžu ju vykonávať aj občania svojpomocou na svojom majetku, podľa pokynov obce (postrekovačmi a pod.)

14. Ochrana potravín a vody

Pri vzniku mimoriadnej udalosti s únikom nebezpečných látok (chemických, rádioaktívnych, biologických) je potrebné venovať nevyhnutnú pozornosť aj ochrane potravín a vody hlavne pri dlhodobejšom pobyte v ohrozenej oblasti,

• používať hlavne **balené potraviny** (konzervy, zaváraniny ale aj mrazené potraviny, balené vody a minerálky),ale aj tieto potraviny hoci sú v obaloch, treba chrániť tak, aby boli buď hermeticky uzavreté v plechových nádobách, v sklenených nádobách, alebo v zdvojených obaloch (pogumovaných, z PVC a iných),
• ak sa na ochranu potravín použije **chladnička**, potraviny sa nemusia baliť zvlášť, len cez chladničku sa dá obal z igelitu alebo z inej umelej látky, aby tesniaca guma na chladničke okolo dvierok bola chránená pred kontamináciou,
• potraviny **v špajze**, treba samostatne alebo v určitých celkoch zabaliť do dvojitého obalu, zviazať gumkou alebo povrázkom a na obal dať nápis s obsahom, najlepšie sú hermeticky uzavreté plechové, sklené obaly alebo z plastických hmôt, ktoré sa odporúča ešte uložiť do utesnených debien, zásuviek, skríň a chladničiek,
• vyhovujúce ochranné vlastnosti môžu mať aj **obaly papierové a kartónové**, je potrebné, aby obal ma aspoň 5 vrstiev a aby kartónové obaly boli dobre uzavreté,
• drevené obaly, skrinky, zásuvky a debničky a pod. sa navyše z vnútornej strany vyložia celofánom alebo igelitom,

• ochrana zemiakov, ovocia a zeleniny je komplikovanejšia a časovo obmedzená hlavne z dôvodu biochemických procesov látkovej premeny, ktoré v nich prebiehajú a dýchania z dôvodu vytvorenia a udržania optimálnej mikroklímy, hlavne teploty a relatívnej vlhkosti, je obtiažne chrániť tieto produkty v hermetických obaloch, nakoľko tieto neumožňujú potrebné podmienky udržať dlhodobo, preto je výhodnejšie ochranu aplikovať prekrytím PVC alebo PE fóliou, ochrana prekrytím fóliou umožňuje čiastočnú výmenu oxidu uhličitého a kyslíka sokolím a to umožňuje rastlinné produkty skladovať dlhšiu dobu,

• vodu (1,5 až 2 litre pitnej a asi rovnaké množstvo úžitkovej na osobu a na deň) chrániť pred zamorením v dobre uzavierateľných nádobách vo veľkých hrncoch, zakrytých pokrievkou, cez ktorú sa dá plienka z PVC a zaviaže motúzom, alebo sa dá voda do kanistrov. Z času na čas sa musí voda vymeniť, pitná voda sa do hrnčekov nalieva naberačkou.

• vonkajšie zdroje pitnej vody (studne, pramene) sa pred kontamináciou chránia tak, že sa pozakrývajú plachtami z PVC alebo sa nad ne postaví konštrukcia zlatiek alebo dosák, ktorá sa potom zakryje.

HIDASKÜRT KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATÁNAK
POLGÁRI VÉDELMI TÁJÉKOZTATÓJA

A megelőzés és a védekezés közös érdekünk!

MIT KELL TENNI
VESZÉLYES ANYAGOK SZABADBA JUTÁSA ESETÉN ?

A gazdaságban jelen lévő veszélyes anyagok tárolása, feldolgozása, felhasználása magában hordja a súlyos ipari balesetek kialakulásának kockázatát. Ilyen súlyos balesetek ha csak ritka esetben is, de azért előfordulnak .

ÁLTALÁNOS TUDNIVALÓK!

Veszélyes anyagokkal kapcsolatos baleset esetén, amikor vegyi,(biológiai vagy rádioaktív) anyagok kerülhetnek a környezetbe,- elektromos (elektronikus) SZIRÉNA hangja riasztja a lakosságot. A szirénajelek jelentésével egy másik tájékoztató foglalkozik.

Amikor a jelzést meghallja:

- munkahelyén vezetője intézkedései alapján cselekedjen,
- ha az utcán közlekedik, a lehető legrövidebb úton menjen haza (ha csak a hatóságtól erre vonatkozóan hangosbemondón keresztül, vagy más módon ellentétes utasítást nem kap)

Mit kell tenni abban az esetben, ha veszélyes anyagokkal kapcsolatos baleset történik környezetünkben?

Ha elegendő idő áll rendelkezésre:

- A szabadon hagyott tárgyakat (játékok, mosott ruha stb.) és a háziállatokat vigye be a házba!
- Figyelmeztesse a szomszédokat, bizonyosodjon meg, hogy a gyerekek és a segítségre szoruló felnőttek biztonságban vannak!
- A legelő állatokat terelje be karámokba!
- Keressen védelmet otthonában vagy más megfelelő helyen!
- Menjen a legmagasabban lévő, a veszélyforrással ellenkező irányba néző szilárd falazatú szobába!
- Kapcsolja be a rádiót vagy a televíziót!
- Csukja be az összes ajtót, ablakot!
- Kapcsolja ki a ventillátort és a klímarendszert!
- Csukja be a zsalukat, engedje le az ablakredőnyöket!
- Kerülje el a huzatot, ellenőrizze a nyitott kéményeket és a szellőzőrendszert, amely beengedheti a kinti levegőt!
- Ragassza le az ajtókat, ablakokat széles ragasztószalaggal!
- Ne telefonáljon szükségtelenül!
- Ha a mérgező anyag mellett gyúlékony gázok szabadulnak ki, vagy fennáll ennek lehetősége egy baleset kapcsán, azonnal kapcsolja ki az áramot (robbanásveszély)!

Egyéni megelőző intézkedések a mérgező felhő terjedésekor a vegyi baleset alatt:

- Maradjon otthon vagy olyan helyen, ahol megfelelő védelem van!
- Ne hívja a hatóságokat vagy az üzemet!
- Ne gátolja az üzembe való belépést!
- Ne maradjon kint, kerülje az érintkezést a mérgező felhővel, amennyire csak lehet. Ha ki kell mennie a szabadba, takarja el az arcát és a száját nedves törülközővel vagy használjon filteres védőmaszkot!
- Ne kapcsolja be a szellőzést, légkondicionálót!
- Keressen védelmet szilárd falazatú és néhány ablakkal és ajtóval ellátott helyiségben!
- Mindig olyan helyiségben tartózkodjon, ami a földszinttől feljebb van, miután a nehéz gázok az alsóbb helyiségekben gyűlnek össze.
- Ne engedjen be kívülről levegőt!
- Hallgassa a rádiót, a hangosbemondó közleményét és nézze a televíziót (helyi adókat)!
- Ha a mérgező anyag mellett gyúlékony gázok szabadulnak ki, maradjon távol az ablakoktól, mivel a robbanás helyszínét körülvevő területen az ablakok betörhetnek, és veszélyt jelenthetnek a repülő törmelékek és üvegszilánkok.

Egyéni megelőző intézkedések a mérgező felhő terjedését követően:

- Várjon mindaddig, amíg a TV, a rádió vagy a szirénajel a helyzetet veszélytelennek nem nyilvánítja, és
- ezt követően szellőztessen!
- Kövesse a hatóságok instrukcióit (rádió, TV, nyomtatott média, internet, hangosbemondó közleménye)!
- Engedje ki az állatokat , de ne legeltesse őket a helyi friss takarmánnyal, amíg nem mentesítettek mindent!

A mérgező felhő elvonulását követően, amelyből szennyezett anyag kerülhetett ki a talajra és más helyre, ami szükséges, mentesítse:

- Vegye le a cipőjét, mielőtt belép a lakásba!
- Mossa le a lépcsőket, fűtőtesteket, lámpákat stb. nedves ruhával! Mossa le az ablakokat és az ablakpárkányt; mossa és porszívózza át a szőnyegeket! Lehetőleg olyan porszívót használjon, ami mikrofilteres.
- Zuhanyozzon minden nap, mossa a kezét, haját, szakállát!
- Locsolóval mossa le a házat és a környezetét (bejárati utakat, balkonokat, teraszokat,udvarokat,járdákat stb.)!
- Ne kavarja fel a szemetet, mialatt takarít!
- Ne egyen saját termesztésű gyümölcsöt és zöldséget!
- Csak vákuumcsomagolású élelmiszert fogyasszon; mossa meg vagy dobja ki az olyan ételt, ami szennyezett lehet!
- Bizonyosodjon meg arról, hogy a kisgyerekek nem vehetnek szennyezet dolgokat a szájukba (különösen kint)!

.

Szükség esetén: elzárkózás (benti ill.óvóhelyi védelem)

A lakosság védelmének elsődleges módszere az elzárkóztatás. Az elzárkóztatással kapcsolatos információkat elsősorban a médiákon keresztül, a szabadban tartózkodók az elzárkóztatásra szóló felhívást a riasztó-tájékoztató eszközökön keresztül kaphatjákmeg.A szabad területen lévők az elzárkózásra szóló felhívás hallatán kötelesek azonnal a legközelebbi fedett, részben, vagy teljesen előkészített helyiségbe vonulni. Az otthon lévők kötelesek az úton lévőket befogadni. Az esetleges vegyi-, vagy egyéb sérülést szenvedett személy köteles jelentkezni a kijelölt orvosi segélyhelyen, hogy megfelelő orvosi ellátásban részesülhessen.**Elzárkózáskor végrehajtandó feladatok:** redőnyök leeresztése, klímaberendezés leállítása, a nyílászáró eszközök fokozott szigetelése (szigetelő csíkokkal,ragasztószalagokkal, pokróccal, vizes ruhákkal való eltakarással).